

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань 22 Охорона здоров'я, 09 Біологія
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 221 Стоматологія, 222 Медицина , 228 Педіатрія,
229 Громадське здоров'я, 091 Біологія
(код і найменування спеціальності)

2025 рік
Вінниця

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова

РОЗРОБНИКИ:

Д.мед.н., проф. Сергета І.В.

Обговорено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова та рекомендовано до затвердження на центральній методичній раді / науковій комісії
“28” серпня 2024 року, протокол № 1

Затверджено на центральній методичній раді / науковій комісії
“31” серпня 2024 року, протокол № 1

Тема 1. Визначення академічної доброчесності. Причини формування сучасної глобальної кризи у сфері академічної доброчесності.

Змістове наповнення поняття «Академічна доброчесність» у законі Про вищу освіту. Особливості реалізації вимог академічної доброчесності у закладі вищої освіти медико-фармацевтичного профілю. Роль і місце академічної доброчесності в науково-дослідній діяльності й у системі вищої освіти. Складові поняття академічної доброчесності. Академічна культура як складова академічної доброчесності. Нормативно-правова база з дотримання академічної доброчесності в Україні.

Знати: зміст поняття “академічна доброчесність”, складові поняття академічної доброчесності, нормативно-правову базу, що регулює академічну доброчесність в Україні.

Вміти: оперувати нормами і законами, що регулюють академічну доброчесність в Україні.

Література:

1. Закон України про “Вищу освіту”
2. Закон України “Про наукову та науково-технічну діяльність”
3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ; Таксон, 2016. 234 с.
5. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/>

Тема 2. Академічна доброчесність (Academic Integrity) та національна специфіка трактування поняття.

Формування поняття Academic Integrity в західному науково-освітньому дискурсі. Склад поняття, особливості його обігу у медико-фармацевтичній освіті. Діяльність International Center for Academic Integrity (ICAI) при університеті Клемсона. “Academic Integrity Code” як тип регламентаційного документа у закладах вищої освіти США й Західної Європи. Вплив світової традиції й національні витоки поняття академічної доброчесності в Україні. SAIUP – проект сприяння академічній доброчесності в Україні. «Кодекс академічної доброчесності» («кодекс честі») як регламентаційний документ у закладах вищої освіти України. Структура і зміст «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова».

Знати: поняття Academic Integrity, його склад, “Academic Integrity Code” та SAIUP, зміст «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова».

Вміти: пояснити структуру і зміст «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова» і використати його положення в практичній науковій діяльності.

Література:

1. Gallant Tricia. Academic Integrity in the Twenty-First Century. Jossey-Bass, 2008. 168 p.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд "Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики"; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ; Таксон, 2016. 234 с.
3. The European Code of Conduct for Research Integrity. URL: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/h2020-ethics_code-of-conduct_en.pdf
4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). URL: <https://saiup.org.ua/>.
5. Етичний кодекс ученого України. URL: <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrainy.pdf>
6. <https://europass.cedefop.europa.eu/en/home> European Charter for Researchers and Code of Conduct for the Recruitment of Researchers" ("Charter & Code")

Тема 3. Нормативно-правові засади боротьби з плагіатом у освітньому процесі.

Закон України «Про авторське право та суміжні права». Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Закон України «Про освіту». Закон України «Про вищу освіту». Принципи академічної доброчесності в «Європейській хартії дослідників» ("The European Charter for Researchers"). «Європейський кодекс академічної доброчесності» ("The European Code of Conduct for Research Integrity").

Знати: норми та закони, що регламентують боротьбу з плагіатом в Україні, «Європейську хартію дослідників» та «Європейський кодекс академічної доброчесності».

Вміти: користуватися законами України у практичній науковій діяльності.

Література:

1. <https://europass.cedefop.europa.eu/en/home> European Charter for Researchers and Code of Conduct for the Recruitment of Researchers" ("Charter & Code")
2. http://ec.europa.eu/education/tools/docs/ects-guide_en.pdf
3. Закон України Про авторське право і суміжні права від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
4. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII "Про освіту". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII "Про вищу освіту" (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Тема 4. Основні види порушення академічної доброчесності. Фабрикація й фальсифікація даних у науці: визначення, витоки, способи виявлення. Хабарництво.

Основні види порушення академічної доброчесності. Фабрикація даних, вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або у наукових дослідженнях. Фальсифікація даних як свідомо зміна або модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень. Різновиди фабрикації та фальсифікації даних у наукових дослідженнях. Шляхи виявлення фабрикації та фальсифікації даних. Способи запобігання фабрикації й фальсифікації й покарання за них.

Хабарництво: форми вияву, способи боротьби з явищем та запобігання йому.
Академічний саботаж: форми вияву, шляхи запобігання.

Знати: види порушень академічної доброчесності; шляхи виявлення фабрикації та фальсифікації даних, форми хабарництва, способи їх запобігання, прояви академічного саботажу.

Вміти: запобігти фабрикації та фальсифікації результатів наукового дослідження, перешкодити і запобігти хабарництву та академічному саботажу за місцем роботи.

Література:

1. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/>
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с
3. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. Київ:«Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ;Таксон, 2016. 234 с.

Тема 5. **Поняття академічного плагіату.** Його різновиди. Плагіат у науковій діяльності. Визначення академічного плагіату. Навмисний і ненавмисний плагіат. Основні різновиди академічного плагіату: дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело, використання інформації з певного джерела без посилання на нього, перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, подання як власних робіт, виконаних на замовлення іншими особами. Самоплагіат у науковій діяльності. Способи виявлення плагіату. Шляхи запобігання плагіату в медичних дослідженнях. Відмінність академічного плагіату й помилок цитування.

Знати: суть поняття “академічний плагіат”, його різновиди, способи виявлення та шляхи запобігання в наукових дослідженнях.

Вміти: запобігти плагіату в власних наукових роботах та роботі колег.

Література:

1. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2013. 44 с.
2. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. пр. Київ, 2013. Ч. 2. С. 61–71.
3. Originality, imitation, and plagiarism: teaching writing in the digital age / Caroline Eisner and Martha Vicinus, editors. University of Michigan, 2008. 278 p.

Тема 6. Історія формування принципів коректного використання чужого тексту. Коректна робота з джерелами наукового дослідження. Шляхи запобігання науковому плагіату. Антиплагіатні програми.

Історія некоректних запозичень чужих текстів у культурі й науці античності, Середньовіччя та Відродження. Формування законодавчої бази щодо захисту прав авторів наукових текстів у XX столітті. Дослідження академічної нечесності Вільяма Бауерса. Дослідження «кодексів честі» Дональда МакКейба і Лінди Тревіно (1993 р.). Політика академічної доброчесності, що запропонована в межах проектів “The Academic Integrity Standards Project” (2010–2012) та SAIUP – проект сприяння академічній доброчесності в Україні (2018-2022). Правила покликань на наукові тексти, види їх порушень. Правила введення цитати в текст. Вимоги до перефразування тексту джерела в наукових працях. Коректне оформлення перекладу наукових текстів. Ознаки академічного плагіату. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах. «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)» як інструктивний документ для викорінення явища плагіату в науці. Система покарань і санкцій, які вживаються в Україні щодо випадків академічного плагіату. Поняття про антиплагіатні програми. Основи роботи з антиплагіатними програмами Strikeplagiarism.com і Unicheck та засвоєння провідних принципів їх адекватного використання.

Знати: історію формування законодавчої бази щодо захисту прав авторів наукових текстів, правила цитування і перефразування наукової інформації, принципи коректного оформлення перекладу наукових текстів

Вміти: користуватися посиланнями на джерела інформації у науковій роботі, цитувати думку дослідників та провідних спеціалістів, коректно перефразовувати текст джерел та виконувати чіткий переклад наукових текстів.

Література:

1. Tatum Holly, Shwartz Bett M. Honor Codes: Evidence Based Strategies for Improving Academic Integrity. *Theory Into Practice*, 2017. Vol. 56, No. 2. Pp. 129–135.
2. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с. Ходаківський Є.І.
3. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
4. Семеног О.М. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 220 с.
5. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2013. 44 с.

Тема 7. Академічна недоброчесність у освітньому процесі. Історія вивчення проблеми й боротьби з нею.

Основні форми порушення академічної доброчесності в освітньому процесі закладів вищої освіти: списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, професорська нечесність. Історія боротьби з порушеннями академічної доброчесності в освіті. Зміни

характеру порушень академічної доброчесності в сучасному закладі вищої освіти внаслідок інформатизації та діджиталізації освітнього середовища. Виховання культури навчання й викладання в закладах вищої освіти.

Знати: історію академічної недоброчесності та основні форми порушення.

Вміти: застосовувати історичні відомості про академічну недоброчесність для попередження її виникнення, пропагандувати принципи академічної доброчесності в колективній науковій роботі.

Література:

1. Гапон Н. Ставлення студентів до виявів академічної нечесності: кроскультурний аналіз. Вісник Львівського університету. Серія «Філософські науки». Львів, 2013. Вип. 16. С. 241–248.
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/>
3. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
4. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. - 124 с.

Тема 8. Плагіат у освітньому процесі. Плагіат у викладацькій діяльності. Порушення принципів академічної доброчесності викладачами: обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Основні вияви плагіату в освітньому процесі: відсутність посилання на джерела інформації, використовуваної в навчальному процесі; некоректне посилання на неї, надання недостовірної інформації про методики досліджень та власну педагогічну діяльність; відсутність контролю за дотриманням академічної доброчесності здобувачами вищої освіти; толерантне ставлення до використання плагіату в їхніх роботах. Механізми встановлення факту плагіату в навчально-методичній діяльності професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти. Нормативно-правові засади попередження плагіату у викладацькій діяльності. Різновиди обману в діяльності викладача вищої школи. Способи запобігання обману. Хабарництво як надання (отримання) учасником освітнього процесу коштів, майна, послуг або пільг з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі. Причини хабарництва. Способи боротьби з хабарництвом. Необ'єктивне оцінювання як свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти. Способи запобігання необ'єктивному оцінюванню.

Знати: вияви плагіату в освітньому процесі, нормативно-правові засади його попередження, різновиди обману в діяльності викладача вищої школи.

Вміти: виявити плагіат в освітньому процесі, запобігти обману та хабарництву за місцем роботи.

Література:

1. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. пр. Київ, 2013. Ч. 2. С. 61–71.

2. Originality, imitation, and plagiarism: teaching writing in the digital age / Caroline Eisner and Martha Vicinus, editors. University of Michigan, 2008. 278 p.
3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/>
4. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.

Тема 9. Плагіат у навчальній діяльності здобувачів вищої освіти: причини поширеності й способи вирішення проблеми. Порухення принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти: обман, списування.

Причини поширеності плагіату в роботах здобувачів вищої освіти. Основні різновиди плагіату в навчальній діяльності. Механізми встановлення факту плагіату в роботах здобувачів вищої освіти. Формування у здобувачів вищої освіти системи мотивації до навчання, яка виключає використання плагіату. Обман у освітньому процесі як надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої діяльності чи організації освітнього процесу. Різновиди обману. Способи запобігання обману. Причини списування. Способи запобігання списуванню. Узгодження викладачем (і закладом вищої освіти) обсягу навчальних завдань із виділенням на їх виконання навчальним планом як спосіб запобігання списуванню й іншим формам академічної недоброчесності. Індивідуалізація завдань як шлях запобігання списуванню в процесі навчальної діяльності.

Знати: причини поширеності плагіату в роботах здобувачів вищої освіти, основні різновиди.

Вміти: попередити та виявити обман в освітньому процесі, попередити списування студентів під час навчання.

Література:

1. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2013. 44 с.
2. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с. Ходаківський Є.І.
3. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. пр. Київ, 2013. Ч. 2. С. 61–71.
4. Originality, imitation, and plagiarism: teaching writing in the digital age / Caroline Eisner and Martha Vicinus, editors. University of Michigan, 2008. 278 p.

Тема 10. Шляхи боротьби з академічною недоброчесністю в освітньому процесі.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності професорсько-викладацьким складом закладу вищої освіти і здобувачами вищої освіти. Заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності. Просвітницька й виховна робота в системі запобігання порушень. Функціонування комісії з питань академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Проведення опитувань учасників освітнього процесу як інструмент боротьби з академічною нечесністю.

Знати: заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності.

Вміти: проводити просвітницьку та виховну роботу, спрямовану на запобігання порушення академічної доброчесності.

Література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ; Таксон, 2016. 234 с.
3. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників науковогостажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с.
4. Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти / Лист МОН № 1/9-565 від 26.10.17 року.

Завідувач кафедри
загальної гігієни та екології

д.мед.н., проф. І.В. Сергета.